

دانشگاه پیام نور تهران جنوب
دانشکده علوم انسانی
گروه روانشناسی

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد روانشناسی

هنجاریابی پرسش نامه مجموعه شخصیت جامعه پسند و بررسی رابطه آن با آزمون NEO-FFI در دانشجویان قزوین

استاد راهنما:

دکتر مجید صفاری نیا

استاد مشاور:

دکتر فرهاد شقاقی

مؤلف:

فاطمه باجلان

زمستان ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرزندم در برخورد با دیگران، خود را میزان قرارده آنچه را برای خود می پسندی
برای دیگران نیز بیسند و آنچه را برای خود نمی پسندی برای آنان نیز میسند.
... آنچه را برای دیگران زشت می داری برای خود نیز زشت شمار... آنچه را که
دوست نداری به تو گویند به دیگران نیز مگو.

(بخشی از سفارشات اخلاقی - تربیتی مولای متقیان
علی (ع) به فرزندگرمایشان امام حسن مجتبی)

تقدیر و سپاسگزاری

حمد و سپاس پروردگار یکتا را که توفیق دانش اندوزی به بندگان خویش عطا فرمود. اینک که به یاری ایزدمنان این رساله به پایان رسیده، بر خود لازم می دانم از تمامی عزیزانی که روشنی بخش راهم بودند، تشکر کنم.

استاد راهنمای گرامی، جناب آقای دکتر صفاری نیا که افتخار شاگردی ایشان را داشتم و راهنمایی پایان نامه حاضر را قبول زحمت فرمودند، استاد مشاور محترم جناب آقای دکتر شقاقی، استاد داور محترم آقای دکتر اورکی، دکتر باتسون، دکتر پرو دکترا زینبویا ارسال مقاله و همه بزرگواران و اساتید گرامی که در طول دوران تحصیل، خالصانه به من آموختند، قدردان و سپاسگزارم.

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف اعتباریابی و رواسازی پرسشنامه شخصیت جامعه پسند لوئیس پنیورابطه آن با پرسشنامه NEO-FFI بر روی دانشجویان انجام شد. روش: نمونه پژوهش شامل ۸۵۰ دانشجوی دانشگاه پیام نور و دانشگاه آزاد اسلامی مشغول به تحصیل در سال ۱۳۹۱-۱۳۹۰ بود که باروش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه PSB و پرسشنامه NEO-FFI بود. یافته ها: نتایج نشان داد که پایایی بازآزمایی و همسانی درونی کل ۳۰-PSB به ترتیب برابر با ۰/۹۸ و ۰/۷۹ بود. همچنین، ضرایب همبستگی نمره عامل هم حسی جهت گیری شده دیگران این پرسشنامه با وجدانی بودن و توافق جویی به ترتیب برابر با ۰/۵۵ و ۰/۳۸ محاسبه شد که بیانگر روایی همگرایی مناسب ۳۰-PSB است. نتایج تحلیل عامل تأییدی (۲) با $RMSEA = ۰/۰۲$ ؛ $AGFI = ۰/۹۵$ ؛ $GFI = ۰/۹۶$ ؛ $CFI = ۰/۹۶$ ؛ $TLI = ۰/۹۶$ ؛ $IFI = ۰/۹۶$ ؛ $RFI = ۰/۹۶$ ؛ $SRMR = ۰/۰۲$ نشان داد که مدل دو عاملی این پرسشنامه در جامعه ایرانی برازش دارد. همچنین نتایج تحلیل عامل چندمتغیری نشان داد که میانگین کلی نمرات مردان در نمرات زنان، در سطح معنی داری برابر است (زنان $M = ۵۳/۶۹$ ، $SD = ۱۱$) و (مردان $M = ۵۳/۴۴$ ، $SD = ۱۰/۷۹$) این پژوهش پایایی و روایی پرسشنامه PSB در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی و پیام نور قزوین تأییدی نماید. می توان توجه نمود که دو عامل کمک رسانی و هم حسی نسبت به دیگران در رفتار جامعه پسند موثر است.

کلیدواژه ها: پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند، پایایی، روایی، هم حسی جهت گیری شده دیگران، کمک رسانی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: فرایند روشن سازی پژوهش

۲	۱ - مقدمه
۵	۱-۲- بیان مساله
۵	۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق
۷	۱-۴- سوال ها و فرضیه های پژوهش
۷	۱-۴-۱- سوالات اصلی
۷	۱-۴-۲- سوالات فرعی
۸	۱-۴-۳- فرضیه اصلی
۸	۱-۴-۴- فرضیه های فرعی
۹	۱-۵- اهداف پژوهش
۹	۱-۵-۱- اهداف اصل
۹	۱-۵-۲- اهداف فرعی
۱۰	۱-۶- متغیرهای پژوهش
۱۰	۱-۶-۱- تعاریف مفاهیم نظری و عملیاتی متغیرها
۱۰	۱-۶-۱-۱- تعریف نظری هنجاریابی
۱۰	۱-۶-۱-۲- تعریف عملیاتی هنجاریابی
۱۰	۱-۶-۱-۳- تعریف مفهومی اعتبار
۱۱	۱-۶-۱-۴- تعریف عملیاتی اعتبار
۱۱	۱-۶-۱-۵- تعریف مفهومی روایی
۱۱	۱-۶-۱-۶- تعریف عملیاتی روایی
۱۱	۱-۶-۱-۷- تحلیل عاملی
۱۱	۱-۶-۱-۸- تحلیل عاملی مرتبه دوم
۱۱	۱-۶-۱-۹- ضریب آلفای کرونباخ

- ۱۱-۱-۶-۱- بارعاملی
- ۱۱-۱-۶-۱- ماتریس همبستگی
- ۱۲-۶-۱- متغیر ملاک
- ۱۲-۲-۶-۱- تعریف مفهومی شخصیت جامعه پسند
- ۱۲-۲-۶-۱- تعریف عملیاتی شخصیت جامعه پسند
- ۱۲-۳-۶-۱- متغیر مستقل
- ۱۲-۳-۶-۱- تعریف نظری مدل پنج عاملی شخصیت
- ۱۳-۳-۶-۱- تعریف عملیاتی مدل پنج عاملی شخصیت

فصل دوم: پیشینه پژوهش

- ۱۵-۱-۲- پیشینه نظری
- ۱۵-۱-۱-۲- تعریف رفتار جامعه پسند
- ۱۵-۲-۱-۲- ادبیات نوع دوستی و رفتار جامعه پسند
- ۱۶-۳-۱-۲- مدل شوارتز
- ۱۷-۴-۱-۲- رفتار جامعه پسند و کمک کردن
- ۱۹-۱-۴-۱-۲- پنج نظریه عمده کمک کردن به دیگران
- ۲۰-۲-۴-۱-۲- عوامل بازدارنده محیطی- اجتماعی کمک کردن
- ۲۰-۳-۴-۱-۲- هم حسی و سایر گرایشهای شخصیتی مربوط به کمک کردن
- ۲۰-۴-۴-۱-۲- گامهای پنجگانه کمک کردن یا کمک نکردن
- ۲۳-۵-۲- هیجانها و رفتار جامعه پسند
- ۲۶-۱-۵-۲- فرسودگی
- ۲۶-۱-۱-۵-۲- اجتناب از هم حسی
- ۲۷-۲-۱-۵-۲- سایر احساسات جامعه پسند
- ۲۷-۲-۵-۲- هیجانهای مثبت و رفتار جامعه پسند
- ۲۸-۳-۵-۲- هیجان منفی و رفتار جامعه پسند
- ۲۸-۶-۲- یادگیری اجتماعی
- ۲۸-۱-۶-۲- تأثیر پاداش و تنبیه
- ۲۹-۲-۶-۲- تحلیلهای هزینه-نفع
- ۲۹-۳-۶-۲- الگوهای مشاهده ای

۳۰	۲-۶-۴-خود- پاداشی
۳۱	۲-۶-۴-۱-کاهش تنش یا الگوی تسکین حالت منفی
۳۲	۲-۶-۴-۲-چالشهای الگوی تسکین حالت منفی
۳۴	۲-۷-۷-هنجارها و نقش ها
۳۴	۲-۷-۱-تقابل
۳۵	۲-۷-۲-مسئولیت اجتماعی
۳۶	۲-۸-۸-مبانی زیست شناختی
۳۷	۲-۸-۱-الگوی جبر ژنتیکی
۴۰	۲-۸-۲-پایه های زیستی و ژنتیکی اعمال جامعه پسند
۴۱	۲-۹-۹-داوطلب شدن
۴۳	۲-۹-۱-انگیزه داوطلب شدن
۴۵	۲-۹-۲-انگیزه های درونی و جامعه پسند
۴۶	۲-۹-۳-رضایت برای داوطلب کمک شدن
۴۷	۲-۱۰-۱-طبقه بندی ویژگی های شخصیت
۴۸	۲-۱۰-۱-عوامل پنج گانه شخصیت
۴۹	۲-۱۰-۲-مدل پنج عاملی در فرهنگهای مختلف
۴۹	۲-۱۰-۳-نقش عوامل شخصیت جامعه پسند
۵۳	۲-۱۱-۱-ادراک جامعه پسند
۵۳	۲-۱۱-۱-تمرکز بر توجه
۵۴	۲-۱۱-۲-نگاه از منظر دیگران
۵۵	۲-۱۱-۳-رابطه خود با دیگران
۵۶	۲-۱۲-۱-اسناد
۵۶	۲-۱۲-۱-اسناد دادن انگیزه نیاز دیگران
۵۶	۲-۱۲-۲-اسناد علت نیاز خود فرد
۵۷	۲-۱۲-۳-اسناد علت کمک
۵۸	۲-۱۳-۱-استدلال اخلاقی
۶۰	۲-۱۴-۱-مساله نועدوستی
۶۱	۲-۱۴-۱-فرضیه هم حسی نوعدوستی

۶۲	۲-۱۴-۲- روشهای خودخواهانه برای فرضیه هم حسی - نوعدوستی
۶۵	۳-۱۴-۳- منابع دیگر انگیزش نوعدوستی
۶۵	۲-۱۴-۴- فراتر از بحث خودخواهی - نوعدوستی
۶۵	۲-۱۴-۴-۱- جمع گرایی
۶۶	۲-۱۴-۴-۱- اصل گرایی
۶۸	۲-۱۴-۵- نوعدوستی و جنسیت
۶۹	۲-۱۵-۲- تاریخچهٔ PSB-۳۰
۷۱	۲-۱۶-۲- تحلیل عامل
۷۳	۲-۱۶-۱- تحلیل عامل اکتشافی
۷۳	۲-۱۶-۲- تحلیل عامل تأییدی
۷۴	۲-۱۶-۳- تفاوت تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عامل تأییدی
۷۴	۲-۱۷-۲- مدل‌های عاملی مرتبه دوم
۷۵	۲-۱۸-۱۸- پیشینه عملی پژوهش
۷۵	۲-۱۸-۱- پژوهش‌های انجام شده در خارج
۸۲	۲-۱۸-۲- پژوهش‌های انجام شده داخل کشور
	فصل سوم: روش شناسی پژوهش
۸۵	۳-۱-۱- روش انجام تحقیق
۸۵	۳-۲-۲- روش نمونه گیری
۸۵	۳-۳-۳- جامعه و نمونه
۸۶	۳-۵-۵- متغیرهای پژوهش
۸۶	۳-۵-۱- متغیر ملاک (فرضیه اول، دوم و سوم)
۸۶	۳-۵-۲- متغیرهای مستقل (فرضیه دوم و سوم)
۸۶	۳-۶-۶- ابزارهای پژوهش
۸۶	۳-۶-۱- پرسش نامه مجموعه شخصیت جامعه پسند (PSB-۳۰)
۸۷	۳-۶-۱-۱- روش نمره گذاری
۸۷	۳-۶-۱-۲- اعتبار و روایی

۸۷	۳-۶-۲- پرسشنامه پنج عاملی شخصیت NEO-FFI-۶۰
۸۷	۳-۶-۲-۱- روش نمره گذاری
۸۸	۳-۶-۲-۲- اعتبار و روایی
۸۹	۳-۷- طرح پژوهش
۸۹	۳-۸- روش آماری مورد پردازش داده ها

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۹۲	۴-۱- بررسی فرضیه اول
۹۲	۴-۱-۱- پایایی و اعتبار پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند
۹۹	۴-۲- بررسی فرضیه دوم پژوهش
۱۰۰	۴-۲-۱- ارتباط پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند با پرسشنامه پنج عاملی شخصیت (نئو فرم کوتاه)
۱۰۱	۴-۳- بررسی فرضیه سوم پژوهش
۱۰۱	۴-۳-۱- ارتباط پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند با جنسیت

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۰۳	۵-۱- بحث
۱۰۴	۵-۲- نتیجه گیری
۱۰۴	۵-۳- محدودیت
۱۰۶	۵-۴- پیشنهاد
۱۰۷	منابع
۱۱۹	پیوست الف : پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند

۱۲۱	چکیده انگلیسی
-----	---------------

فهرست شکل، جدول و نمودار

۳۲	شکل (۱-۲): کاهش تنش یا الگوی تسکین حالت منفی
	شکل (۲-۲): شخصیت جامعه پسند (هم حسی جهت گیری شده دیگری و کمک رسانی)

شکل (۲-۳): مدل عاملی مرتبه دوم

۷۵

- ۹۹ شکل (۱-۴): مدل عاملی مرتبه دوم PSB-۳۰
- ۹۲ جدول (۱-۴): فراوانی و درصد آزمودنی ها به تفکیک جنسیت
- ۹۲ جدول (۱-۴): بررسی پایایی پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند
- جدول (۲-۱-۴): مشخصه‌های آماری گویه‌ها و نمره کل آزمون، همبستگی گویه‌ها با نمره کل و تأثیر حذف هر یک از
- ۹۳ گویه‌ها در آلفای کرونباخ
- ۹۴ جدول (۳-۱-۴): ضرایب آلفای کرونباخ خرده مقیاسهای PSB-۳۰
- ۹۴ جدول (۴-۱-۴): ماتریس همبستگی کل و خرده مقیاسهای PSB-۳۰
- ۹۵ جدول (۵-۱-۴): ضرایب همبستگی PSB-۳۰ با NEO-FFI
- ۹۶ جدول (۶-۱-۴): نتایج تحلیل عاملی تأییدی
- ۹۶ جدول (۷-۱-۴): بارهای عاملی خرده مقیاسها
- ۹۸ جدول (۸-۱-۴): خلاصه پارامترها برای مدل تدوین شده هم حسی جهت گیری شده-دیگری و کمک رسانی
- ۹۸ جدول (۹-۱-۴): شاخص های برازش ساختار دو عاملی مرتبه دوم PSB-۳۰ در تحلیل عاملی تأییدی
- ۱۰۱ جدول (۱-۳-۴): میانگین و انحراف معیار نمرات مجموعه شخصیت جامعه پسند به تفکیک جنسیت
- ۱۰۱ جدول (۲-۳-۴): تحلیل واریانس چندمتغیری برای بررسی تأثیر جنسیت بر مجموعه شخصیت جامعه پسند
- ۱۰۰ نمودار (۱-۲-۴): نمودار همبستگی بین دو پرسشنامه PSB و NEO-IFF

فصل اول

فرایند روشن سازی سازی پژوهش

وقتی یک موقعیت اضطراری رخ می دهد و کسی نیازمند کمک است ، یک فرد ممکن است به شیوه ای جامعه پسند به آن موقعیت پاسخ بدهد یا ندهد. پاسخ ها می توانند از قهرمانی گری تا بی احساسی متغیر باشند. همچنین افراد برای روابط همدلانه انگیزه مهمی برای تصمیم گیری برای کمک کردن و یا تصمیم گیری فوری برای کمک داوطلبانه ندارند (اینولف^۱، ۲۰۰۸).

بخاطر وجود پنخس مسئولیت، هر چه تعداد ناظران یک موقعیت اضطراری بیشتر باشد ، احتمال اینکه هر کدام از آنها اقدام به کمک رسانی کند کمتر و تأخیر در آغاز به کمک رسانی بیشتر می شود . وقتی یک ناظر با یک موقعیت اضطراری مواجه می شود تمایل او به کمک کردن یا نکردن تا حدودی بستگی به تصمیم هایی دارد که طی پنج گام حیاتی اتخاذ می شوند. نخست لازم است که فرد ناظر به آن موقعیت توجه کند و آگاه شود که یک رویداد غیر عادی در حال رخ دادن است. دوم فرد ناظر باید به درستی آن موقعیت را بعنوان یک موقعیت اضطراری تعبیر کند و آن را اضطراری بداند. سوم فرد ناظر باید مسئولیت رساندن کمک را بپذیرد. چهارم ، فرد ناظر باید دانش و مهارتهای لازم برای اقدام به کمک را داشته باشد. پنجم فرد ناظر باید تصمیم بگیرد که وارد عمل شود .

گرچه به آسانی می توان فرض کرد که هر کس که از دادن کمک در یک موقعیت اضطراری خودداری کند مشکل شخصیتی دارد ولی توسل به این نتیجه گیری منصفانه نیست چنانچه اشاره شد، دلایل کاملاً موجهی در رابطه با اینکه چرا ناظران از اراییه پاسخ جامعه پسند در یک موقعیت اضطراری خودداری می کنند وجود دارد که شامل عوامل بیرونی و درونی مؤثر بر رفتار کمک کردن ، عوامل موقعیتی که کمک کردن را افزایش می دهند یا بازداری می کنند است (بارون^۲، بیرن^۳ و برنسکاب^۴، ترجمه کریمی، ۱۳۸۸).

هم حسی وانگیزش نوع دوستانه به ویژگی های مثبت دیگری از قبیل احساس خوشبختی، انگیزش پیشرفت، اجتماعی بودن و یک حالت خلقی که بطور مداوم مثبت باشد، ربط دارند، اما هم حسی در بین کسانی که از نظر پرخاشگر بودن بالا هستند کمیاب است (کروگر^۵، هیکس^۶ و مک گیو^۷، ۲۰۰۱، منسینی^۸، ۱۹۹۷؛

^۱.Baron

^۲.Byrne

^۳.Branscomb

^۴.Krueger

^۵.Hicks

^۶.McGue

^۷. Mensini

میلر^۱، و جنسن-اوپ-دو-هار^۲، ۱۹۹۷). افرادی که اعتماد متقابل ابراز می کنند بیشتر از کسانی که به دیگران بی اعتماد هستند به اعمال جامعه پسند دست می زنند (کادن هد^۳ و ریچمن^۴، ۱۹۹۶).

این واقعیت که وجوه چندگانه شخصیت در رفتار جامعه پسند دخیل هستند منجر به این شده است بعضی از محققان این فرض را مطرح کنند که ترکیبی از عوامل، بوجود آورنده مفهومی هستند که شخصیت نوع دوست نامیده شده است. یک فرد نوع دوست از نظر پنج جنبه که در افرادی که در مواجهه با یک موقعیت اضطراری دست به رفتار جامعه پسند می زنند، بالا هستند (بایرهوف^۵، کلاین و کرامپ^۶، ۱۹۹۱). بطور خلاصه رفتار جامعه پسند هم بطور مثبت و هم بصورت منفی تحت تأثیر بسیاری از وجوه موقعیت، حالت هیجانی فرد و همین طور هم حسی و دیگر گرایش های شخصیتی که تا اندازه ای مبتنی بر تفاوت های ژنتیکی و تا حدودی هم مبتنی بر تجربه های دوران کودکی هستند قرار می گیرد (بارون، بیرن و برنسکاب، ترجمه کریمی، ۱۳۸۸). ایمنی و خطر نوع دوستی الگوهای متفاوتی از وابستگی ها با متغیرهای شخصیتی دارد و خطر نوع دوستی رابطه کمی با شخصیت جامعه پسند، توافق پذیری و وجدانی بودن دارد. و بیشترین رابطه را با برونگرایی و احساس جستجو کردن دارد (هامانت^۷، ۲۰۱۱). دارد (هامانت^۷، ۲۰۱۱).

حالت هیجانی یک شخص هم به وسیله عوامل درونی و هم عوامل بیرونی تعیین می شود. در هر روز مفروض، خلق و خوی فرد می تواند شاد باشد یا ناشاد، خشمگین یا مهربان، و بسیاری حالت های ممکن دیگر. هیجانها اغلب به دو مقوله اصلی تقسیم می شوند- مثبت و منفی. ممکن است چنین بنظر بیاید که خوش خلقی تمایل به کمک را افزایش می دهد، و بد خلقی مانع کمک کردن است. در واقع شواهد قابل توجهی در تأیید این مفروضه کلی به دست آمده است (فورگاس^۸، ۱۹۸۸). اما تحقیقات حاکی از آن است که اثرات هیجانها بر رفتار جامعه پسند می تواند پیچیده تر از آن باشد که ما انتظار داریم (سالووی^۹، مایر، و روزنهان^{۱۰}، ۱۹۹۱).

افراد مختلفی که با موقعیتی یکسان مواجه می شوند یا در یک حالت هیجانی یکسان قرار دارند به شیوه ای یکسان پاسخ نمی دهند. بعضی از آنها کمک کننده تر از دیگران هستند. فرض بر این است که این گونه تفاوت های فردی مبتنی بر گرایش های شخصیت هستند. گرایش های شخصیتی مبتنی بر ساختار ژنتیکی، تجربه های یادگیری، یا ترکیبی از این دو هستند. چنین گرایش هایی در طول زمان نسبتاً پایدارند.

^۱. Miller

^۲. Jansen-op-de-Haar

^۳. Cadenhead

^۴. Richman

^۵. Bierhoff

^۶. Kramp

^۷. Homant

^۸. Forgas

^۹. Salovey

^{۱۰}. Rosenhan

بعنوان مثال کودکانی که در دوران اولیه کودکی خود رفتار جامعه پسند دارند نیز به همان شیوه عمل می کنند (کاپرارا^۱ و همکاران، ۲۰۰۰؛ آیزنبرگ^۲ و همکاران، ۲۰۰۲).

علاوه بر پاسخ دهی به یک موقعیت اضطراری رفتار جامعه پسند شکل‌های بسیار دیگری هم به خود می گیرد. از جمله برداشتن قلم کسی که روی زمین افتاده است، دادن پول به یک انجمن خیریه و اهدای اعضای بدن برای پیوند. یک نوع تا اندازه ای متفاوت از رفتار نودوستانه شامل داوطلب شدن برای انجام کاری به یک علت ارزشمند، و اغلب برای زمانی طولانی است. با توجه به رفتار جامعه پسند، موضوعهای اخلاقی درانتخاب عمل کردن یا نکردن مطرح هستند و افراد باید بین علاقه شخصی و صداقت اخلاقی تعادلی برقرار کنند و در عین حال دچار ریاکاری اخلاقی نشوند. و بالاخره وجه دیگر رفتار جامعه پسند اثر کمک کردن به شخصی است که کمک را دریافت کرده است (کاپرارا و همکاران، ۲۰۰۰؛ آیزنبرگ و همکاران، ۲۰۰۲).

---

^۱. Caprara

^۲. Eisenberg

۱-۲- بیان مساله

لاتانه^۱ و دارلی^۲ (۱۹۷۰) این نظریه مطرح کردند که احتمال دست زدن یک فرد به اعمال جامعه پسند در یک موقعیت اضطراری به وسیله یک رشته تصمیم ها تعیین می شود که باید سرعت به وسیله آنهایی که شاهد آن موقعیت هستند گرفته شود. عوامل متعددی که در فرایند تصمیم گیری دست اندر کارند تارفاتر جامعه پسند رخ دهد شامل ۵ گام است. گام ۱: توجه به موقعیت، گام ۲: تعبیر و تفسیر موقعیت، گام ۳: قبول مسئولیت، گام ۴: ارزیابی توانایی خود برای اقدام، گام ۵ و آخر: تصمیم به اینکه دخالت کند یا نه. این گامها برای فردی که داوطلب کمک می شود نیز صدق می کند. زیرا داوطلب شدن شکلی از رفتار جامعه پسند است که مستلزم تعهد بلند مدت برای دست زدن به اعمال کمک کننده است (بارون، بیرن، برنسکاب، ترجمه کریمی، ۱۳۸۸).

یک فرد نوع دوست از نظر پنج جنبه که در افرادی که در مواجهه با یک موقعیت اضطراری دست به رفتار جامعه پسند می زنند، بالا هستند. شخصیت نوع دوست شامل هم حسی به اضافه باور به دنیای عادل، مسئولیت اجتماعی، مکان کنترل درونی و خودمحوری پایین است.

هم حسی شامل پاسخهای عاطفی و شناختی به حالت های هیجانی شخص دیگر است که شامل همدردی، تمایل به حل مسأله و نگاه از منظر شخص دیگر است (باتسون و همکاران، ۲۰۰۳). روانشناسان سه نوع اتخاذ چشم انداز (نگاه از منظر دیگران) مختلف را مشخص کرده اند ۱- خودت را جای او بگذار ۲- فکرش را بکن و ۳- همانند سازی با شخصیت های خیالی (بارون، بیرن، برنسکاب، ترجمه کریمی، ۱۳۸۸). با توجه به این مسائل این سوالات مطرح می شود در پاسخ به یک موقعیت اضطراری آیا ناظران کمک خواهند کرد؟

۱. وقتی یک غریبه دچار گرفتاری است قهرمانی گری یابی احساسی؟

۲. آیا عوامل بیرونی و درونی بر رفتار کمک کردن مؤثراند؟

۳. دریافت کمک چه احساسی دارد؟

پژوهش در این زمینه نیازمند شیوه های ارزیابی مجموعه شخصیت جامعه پسند است و نبود ابزار مناسب برای تعیین عوامل مربوط به رفتارهای جامعه پسند نیز از محدودیت های پژوهش و عمل در این زمینه است. از این رو پژوهش حاضر می کوشد به تدوین و تأیید ابزاری معتبر و روا دست زند که

^۱.Latane

^۲.Darley

براساس آن بتوان میزان شناخت عوامل مربوط به رفتارهای جامعه پسند در افراد را سنجید و آن را برای پژوهش های بعدی در اختیار پژوهشگران قرار داد.

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

طبق تحقیقات انجام شده انگیزه های افراد، درحالی که بیشتر آنها دروضع حاضر هم کارهای بیشماری برای انجام دادن دارند. واضح است که علل ارزشمند زیادی وجود دارند، و هیچ کس نمی تواند به رفع همه آن علل کمک کند. وقتی افرادی که زمان یا پول خود را داوطلبانه صرف می کنند برحسب نژاد یا گروه قومی مشخص شوند، تفاوت درملاحظات آشکاری شوند (بارون، بیرن، برنسکاب، ترجمه کریمی، ۱۳۸۸).

تصمیم به داوطلب شدن می تواند مبتنی بر ارزشهای شخصی، نیاز به درک بیشتر، تمایل به بهسازی و تقویت خود، شانس تجربه مربوط به شغل خود، نیاز به بهبود بخشیدن به روابط شخصی خود، و/یا تمایل به کاهش احساسات منفی از قبیل احساس گناه یا فرار از مشکلات شخصی باشد. (کلاری^۱ و همکاران، ۱۹۹۸).

افراد بسیار معدودی وقتی با کسی مواجه شوند که صدمه دیده، هراسناک، گمشده، گرسنه و از این قبیل است، آگاهانه بی احساس یا بی تفاوت خواهند بود. اما عده زیادی هم هستند که می توانند با قانع کردن خودشان به اینکه دلیلی برای کمک کردن وجود ندارد از این کار خودداری کنند (برساف^۲، ۱۹۹۹). تمایل داریم که فراوانی اعمال اخلاقی خودمان را بیش برآورد کنیم و باور کنیم که بیش از بیشتر مردم احتمال دارد که دست به اعمال ناخودخواهانه و مهربانانه بزنیم-یک خودارزیابی "مقدس تر از تو"^۳ (اپلیو دانیگ، ۲۰۰۰). درواقع برای افراد اخلاقی یافتن دلیلی برای اخلاقی عمل نکردن و درموقعیت های گوناگون از قبیل بیگانه ای که در یک موقعیت اضطراری احتیاج به کمک دارد، انجمن های خیریه ای که برای پاسخ دهی به یک فاجعه طبیعی به کمک نیاز دارند، و سازمانهایی که نیاز به داوطلبانی برای مراقبت از دیگران دارند، نسبتاً آسان است (بارون، بیرن و برنسکاب، ترجمه کریمی، ۱۳۸۸).

باتسون^۴ و تامسون^۵ (۲۰۰۱) معتقدند که وقتی شخصی با یک معمای اخلاقی از قبیل اینکه آیا به کسی کمک کند یا نه، به یک دلیل ارزشمند کمک مالی کند یا نه، یا برای کار خیری داوطلب شود یا نه روبرومی شود، سه انگیزه اصلی وجود دارد. این انگیزه ها عبارتند از نفع شخصی، کمال اخلاقی و ریاکاری اخلاقی.

^۱. Clary

^۲. Bersoff

^۳. "holier than thou"

^۴. Batson

^۵. Thompson

افراد را می توان بطور تقریبی برحسب اینکه کدام یک از انگیزه ها برای آنها اساسی است، مقوله بندی کرد (بارون، بیرن، برنسکاب، ترجمه کریمی، ۱۳۸۸).

چرا کسی اصولاً برانگیزخته می شود تا عملی جامعه پسند را انجام دهد؟ چرا کمک کردن پاداش دهنده است؟ وقتی این سوال از مردم پرسیده می شود، آنها اغلب رفتار کمک کنندگی خود را به انگیزه های غیر خودخواهانه از قبیل چون کار درستی بود که باید انجام می گرفت یا خدام را بی دلیل به اینجا نفرستاده است اسناد می دهند. وقتی از آنها پرسیده می شد که چرا کس دیگری دست به چنین رفتاری می زند، پاسخ تقریباً بطور مساوی بین انگیزه های غیر خودخواهانه از قبیل او یک قهرمان بود و انگیزه های خودخواهانه از قبیل اوفقط می خواست نامش در روزنامه چاپ شود تقسیم می شود (داهرتی^۱، ویگولد^۲ و شنلکر^۳، ۱۹۹۰). مثال غایی از چنین اسنادهایی گفتن این است که شخصی که دست به کمک کردن دیگران می زند این کار را تنها به این خاطر می کند که انتظار دارد بعنوان پاداش عمل خود تا ابد بهشت جاودان نصیب وی شود. در نتیجه امکان دارد بتوان تمامی رفتارهای جامعه پسند را نهایتاً خودخواهانه و خود مدارانه تلقی کرد، اما احتمالاً، منطقی تر آن است که بگوییم چنین رفتارهایی بخشی مبتنی بر انگیزه ای خودخواهانه و بخشی دیگر هم ناشی از انگیزه های غیر خودخواهانه هستند (بارون، بیرن، برنسکاب، ترجمه کریمی، ۱۳۸۸).

۱-۴- سوال ها و فرضیه های پژوهش

۱-۴-۱- سوالات اصلی:

۱. آیا پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند پایایی دارد؟
۲. آیا پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند اعتبار دارد؟
۳. آیا پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند با پرسشنامه پنج عاملی شخصیت رابطه دارد؟
۴. آیا پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند با جنسیت رابطه دارد؟

۱-۴-۲- سوالات فرعی:

- ۱- آیا خرده مقیاس مسئولیت اجتماعی در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است؟
- ۲- آیا خرده مقیاس رابطه همدلانه در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است؟

---

^۱. Doherty
^۲. Weigold
^۳. Schlenker

- ۳- آیا خرده مقیاس نگاه از منظر دیگران در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است؟
- ۴- آیا خرده مقیاس استرس فردی در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است؟
- ۵- آیا خرده مقیاس استدلال اخلاقی دو جانبه در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است؟
- ۶- آیا خرده مقیاس استدلال جهت گیری شده دیگران در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است؟
- ۷- آیا خرده مقیاس نوع دوستی خود گزارشی در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است؟
- ۸- آیا سوالات مربوط به عامل اول (هم حسی جهت گیری شده- دیگران) در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند از بار عاملی مقبولی برخوردار است؟
- ۹- آیا سوالات مربوط به عامل دوم (کمک رسانی) در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند از بار عاملی مقبولی برخوردار است؟
- در این تحقیق سه فرضیه اصلی و ۱۱ فرضیه فرعی مطرح است:

۱-۴-۳- فرضیه اصلی:

- ۱- پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند از ویژگی های روان سنجی مطلوب در ضریب اعتبار و بار عاملی در دانشجویان برخوردار است.
- ۲- پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند با پرسشنامه پنج عاملی شخصیت در دانشجویان رابطه دارد.
- ۳- پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند با جنسیت در دانشجویان رابطه دارد.
- ۱-۴-۴- فرضیه های فرعی :

- ۱- خرده مقیاس مسئولیت اجتماعی در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند در دانشجویان از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است .
- ۲- خرده مقیاس رابطه همدلانه در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند در دانشجویان از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است .
- ۳- خرده مقیاس نگاه از منظر دیگران در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند در دانشجویان از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است .

- ۴- خرده مقیاس استرس فردی در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند در دانشجویان از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است.
- ۵- خرده مقیاس استدلال اخلاقی دوجانبه در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند در دانشجویان از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است.
- ۶- خرده مقیاس استدلال جهت گیری شده دیگران در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند در دانشجویان از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است.
- ۷- خرده مقیاس نوع دوستی خود گزارشی در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند در دانشجویان از ضریب اعتبار مقبولی برخوردار است.
- ۸- سوالات مربوط به عامل اول (هم حسی جهت گیری شده- دیگران) در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند در دانشجویان از بارعاملی مقبولی برخوردار است.
- ۸- سوالات مربوط به عامل دوم (کمک رسانی) در پرسشنامه ۳۰ سوالی مجموعه شخصیت جامعه پسند در دانشجویان از بارعاملی مقبولی برخوردار است.
- ۹- مجموعه سوالات آزمون شخصیت جامعه پسند (PSB) با پنج عاملی شخصیت نئو (فرم کوتاه ۶۰)، (C,A,O,E,N) در دانشجویان رابطه معناداری دارد.

۱-۵- اهداف پژوهش

تحقیق حاضر دو هدف اصلی و چندین هدف فرعی به شرح زیر دارد:

۱-۵-۱- اهداف اصلی:

۱- شناسایی ویژگی های روان سنجی پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند معرفی می شود تا از این طریق بتوان اعتباریابی تأییدی و رواسازی آزمون فوق را در دانشجویان انجام داد.

۲- بررسی رابطه پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند (PSB) با پرسشنامه پنج عاملی شخصیت نئو فرم کوتاه و خرده مقیاسهای آن (C,A,O,E,N) در دانشجویان.

۳- بررسی مقایسه پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند (PSB) با جنسیت در دانشجویان.

۱-۵-۲- اهداف فرعی:

۱- محاسبه ضریب اعتبار خرده مقیاس مسئولیت اجتماعی در پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند در دانشجویان.

۲- محاسبه ضریب اعتبار خرده مقیاس رابطه همدلانه در پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه پسند در دانشجویان.